

SAM NEILL

UŽ JSEM VÁM TO VYPRÁVĚL?

autobiografie

UŽ JSEM VÁM TO VYPRÁVĚL?

autobiografie

Copyright © Sam Neill, 2023

First published in Australia by The Text Publishing Company

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Michal Čermák, 2024

Cover photo © Getty Images, 2024

Cover © DOBROVSKÝ s.r.o., 2024

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2024

ISBN 978-80-277-5236-2 (pdf)

SAM NEILL

UŽ JSEM VÁM TO VYPRÁVĚL?

autobiografie

přeložil Michal Čermák

PANGEA

Obsah

Kapitola první: Co dělá tvůj táta?	9
Irsko	11
Co se to proboha stalo?	24
Od Beatles po Billa Nutta	26
Slovo na K	35
Moje úžasná Gaggie	39
Nigel	46
Macandrew Bay	50
Jummy	61
Každoroční pročištění	65
Auta a jak je miluji	67
Medbury School a Christ's College	72
Pořádná práce	85
Příběhy z fronty	96
Cesta do Coromandelu	106
Objevuji Austrálii	124
Další pročištění	132
Miloval jsem Bali	134
Špatná rozhodnutí a laskavost cizích lidí	140
Gielgud	150
Ranní procházky a milované osoby	154
Brutální genialita: Posedlost	158
Byty	162
Zatracený Bryan Brown	170
Zoo a safari	174
Stopem	179
Na konec světa a zpět	184
Další příběhy z fronty	190
Jak být dobrým hercem	200
Hudba	207

Piano	214
Podivný pár v Nikaragui	220
Od Seanovy ponorky k Sixtinské kapli	225
Já a ostatní	232
Ralph Hotere	236
Blockbuster a propadák	243
Stephen Fry a kurevská komedie	251
Víno a život	256
Let's dance	263
Hraji si na psa a Robin si hraje na robota	269
Táta odchází a já se přiznávám	277
Architektura, Te Papa a oficiální kriminalita	286
Jablečný koláč	292
Další příběhy z fronty	298
Víno a život (pokračování)	311
Moje osobní Čelisti	316
Neúspěch	322
Ženy jsou lepší	325
Proměním se ve Felliniho	328
A tady jsem	333
Ještě další příběhy z fronty	336
Čerstvé zprávy ze sesterny	351
Ještě nejsem připraven tě opustit	355
Osudový telefonát	360
Poslední kapitola: Kde jsou, tati?	361
Autoři fotografií	364

*Mým dětem.
Mám vás rád a chtěl bych psát i o vás.
Ale to by byla úplně jiná kniha...*

Děkuji doktorce Orly Laveeové a všem svým přátelům z nemocnice svatého Vincenta. Bez vás bych se do psaní knihy asi nepustil. A určitě bych ji nikdy nedokončil.

Michaelu Heywardovi a týmu nakladatelství Text Publishing vděčím za neutuchající nadšení a pomoc s interpunkcí.

Všem, které jsem v této knize zmínil: doufám, že vám to nevadí. A těm, o kterých jsem nakonec nenapsal: stejně vás mám rád a druhý díl bude celý o vás.

Nakonec chci poděkovat všem svým přátelům, kteří mi v temných, velice temných dnech vnesli do života světlo.

Kapitola první:

Co dělá tvůj táta?

Když byla moje nejmladší dcera Elena malá a začala zrovna chodit do další školy (žádná se mi moc nelíbila), zeptala se její nová paní učitelka svých svěřenců: „Co dělá vaše maminka nebo tatínek v práci?“

Ručičky se zvedly do vzduchu a místnost se naplnila dětskými hlásky. Moje maminka je právnička. Můj tatínek je účetník. Moje máma staví domy. A tak dále.

Pak přišla řada na Elenu a její odpověď byla pronikavá a zcela přesná: „Můj táta vysedává v karavanech.“

Ano, je to pravda. Strávil jsem slušný kus svého života tím, že jsem seděl v karavanech, prostě v obytných přívěsech. Vysedával jsem někde poblíž místa, kde se zrovna natáčelo, a čekal, až mi někdo řekne, co mám dělat. Seděl jsem a četl noviny, někdy dokonce i scénář. Dnes zírám na svůj iPhone a hledám osvětlení – a nikdy ho tam nenajdu. Dnes je to tak, že jednou za čas se ozve zaklepání na dveře a asistent něčího asistenta, který je asistentem někoho jiného, se vás laskavě zeptá, jestli si dáte šálek čaje. Samozřejmě že si dáte. Když budete mít opravdu štěstí, možná vám přinesou oběd, ale to zařídí až asistent toho prvního asistenta, který vám donesl čaj. Když za mnou Elena někdy přišla do práce, dělal jsem přesně to. Seděl jsem v přívěsu kdesi na parkovišti, popíjel čaj a čekal. To dělá táta v práci.

To nezní jako dobře prožitý život, že? Aspoň je člověk v kľidu. Občas někdo řekne: „Potřebujeme vás na place, pane Neille.“ Tehdy s mžouráním vystoupíte na denní světlo. Ujdete pár metrů a pár minut děláte svoji práci. Hrajete. Někdy se vám s trochou štěstí podaří to zahrát dobře.

A možná dokonce půjdete dál, několik metrů navíc a budete skutečně žít. Tato kniha je o herectví. Je také o mém životě, na němž není nic skutečně výjimečného, ale je můj. Dělal jsem i jiné věci než jen to, že jsem vysedával v karavanech. Mnohé z nich mi přišly zábavné a obohacující. Víím, že mě taky mnohé překvapily. A měl jsem mnohem větší štěstí, než bych si zasloužil.

Ale až teď jsem se na chvíli zastavil a přemýšlel, pro koho přesně to píšu. Je to pro mé děti nebo pro jejich děti? Je to snad pro vás, pro čtenáře, který by se třeba mohl zajímat o tuctového filmového herce? Dobrý umělec by měl znát své publikum. Co diváci chtějí? Co bych jim měl dát?

Ale já vás neznám, takže bude těžké trefit správný tón. Jak moc intimní by to mělo být? Jak veselý a jak zábavný bych měl být? Jde mi z toho hlava kolem.

Odpověď přišla sama. Píšu pro sebe. Možná je to jen další impulsivní, sobecký skutek a těch jsem udělal, jak mi bylo řečeno, za ta léta mnoho.

Má se to totiž tak, že jsem křivák. A možná umírám. Budu to muset urychlit. Najednou mám poprvé v životě dost volného času a můžu přemýšlet a můžu psát. Protože psaní, zapisování myšlenek a vzpomínek, je balzám. Odvádí mě od nepříjemných věcí.

Tato kniha proto bude poněkud nesourodá – píšu ji ve spěchu. Pokud vás bude nudit, můžete ji kdykoli odložit, ale taky se k ní znovu vrátit, když budete chtít.

Já si ji zatím užívám a doufám, že vám se bude také líbit. Ať už jste kdokoli...

Irsko

Možná bych měl začít od začátku. Projdeme se po této klikaté cestě a já vám ukážu pár zajímavých věcí, které nás potkají.

Narodil jsem se v roce 1947 v Omaghu v hrabství Tyrone. To je v Severním Irsku. Rodiče mě pojmenovali Nigel. Dům, kde jsme bydleli, se jmenoval Mullaghmore House. Je to skromná stavba v georgiánském stylu kousek od Omaghu, žili jsme tam v podnájmu obklopení poli, stromy, kamennými zídkami a osly. Můj otec Dermot pocházel z Nového Zélandu, sloužil v britské armádě a po válce byl umístěn v armádním skladu v Omaghu. Předtím sloužil u okupačních sil v Terstu.

Maminka a můj bratr Michael odjeli za tátou do Itálie a prožili tam velmi šťastný rok. Potom táta dostal od jednoho kamaráda důstojníka zprávu, že se ve Vídni rozpouští rakouský

Moje matka říkala, že jako dítě jsem se bál cizích žen, které na mě neustále povrkávaly a štipaly mě do tváří.

jezdecký pluk. Zabavil obrovskou starou sanitku, přejel několik horských průsmeků a ukořistil dva vynikající koně, které převzl zpět přes Alpy. Tátova práce v Terstu spočívala v tom, že držel od sebe zbytky fašistických a komunistických sil v oblasti Itálie, které byly neustále ve sporu. Ale hlavně s mámou jezdili na koních, skvěle se bavili a taky mě počali. Táta tvrdil, že k tomu došlo „jednoho deštivého odpoledne v Benátkách“ v hotelu Danieli. Byl to nejlepší hotel ve městě, ale moji rodiče neměli moc peněz, takže tam příslušníci okupačních vojsk zřejmě dostávali nějakou speciální slevu. Je zjevné, že bylo mým osudem strávit život v luxusu pětihvězdičkových hotelů.

Nejsem si úplně jistý, jestli byl táta doma v Omaghu, když jsem se narodil, protože zhruba v té době odjel na rok do Řecka. Vrcholila řecká občanská válka a on tam sloužil jako poradce v boji proti komunistickým povstalcům. Nikdy o tom nemluvil, což platilo pro celou jeho službu v armádě. Vyprávěl ale jednu historku o tom, jak uvízl v horách obklopen nepřátelskými jednotkami. On a jeho muži byli zakopaní, čekali na posily a ke svému úžasu spatřili jakéhosi kurýra, který se hnál z údolí přímo k nim a vyhýbal se palbě odstřelovačů. Posel dorazil v pořádku a vložil do tátových rukou důležitě vypadající dokument. Táta ho otevřel a zjistil, že je od Lloyds Bank. Oznamovali mu, že přecerpal účet o dva šilinky a šest pencí, a pokud situaci okamžitě nenapraví, nezbude jim nic jiného než jeho účet zrušit. Po zbytek života táta vždycky nadával, kdykoli procházel kolem některé z jejich poboček.

Po návratu domů ho čekalo další zklamání. V horské vesnici, kde se nejvíc bojovalo, si u tamějších žen objednal koberec. Trvalo skoro pět let, než ho dostal. Nechal ho sám přivést lodí a na vlastní oči viděl, jak ho vykládali v přístavu v Southamptonu. Ale to byla poslední stopa; přístavní dělníci ten koberec čmajzli.

Já sám jsem se narodil v kuchyni v Mullaghmore. Na kuchyňském stole. Chudák máma, nikdy jsem se nedozvěděl, proč na stole. Porod se prý musel na chvíli přerušit, aby porodní

asistentka zahнала dvojici prasat, která se nějakou náhodou zatoulala dovnitř. To možná vysvětluje mou náklonnost k prasatům. Jedním z mých nejlepších přátel je stárnoucí kanec plemene kunekune, který dostal poněkud nevhodné jméno Angelika. Ujal jsem se ho asi před patnácti lety, a jak už to u domácích mazlíčků a majitelů bývá, jsme si čím dál podobnější. Oba jsme nevrlí, oškliví, bělovousí a rádi se pořádně podrbeme na zádech.

„Zato tvůj otec,“ dobírala si mě jednou teta, „to byl fešák.“

Rok 1947 byl také čínským rokem prasete. Zjevně jsme si byli souzeni.

Moje matka Priscilla byla velmi anglická, velmi pohledná a velmi rázná. Byla to velice pragmatická žena a věřím, že ani porod na kuchyňském stole ji nevyvedl z míry. Měla nového a velmi rychlého connemarského poníka a ve svých pamětech napsala: *Téměř hned potom, co se Nigel narodil, jsem vyrazila na lov. Danny je úžasné zvíře.* O tom, že jsem se narodil se žloutenkou a zářivě žlutou kůží, se nezmiňuje. Byla to klidná žena, která brala život s nadhledem, společenská, zábavná a štedrá. Žila pro ostatní lidi a zbožňovala psy a koně. Všichni ji měli rádi a ona zas měla ráda nás. Nigela vám za chvíli vysvětlím.

Obávám se, že si z Omaghu nic pořádně nepamatuji. Několikrát jsem se tam ale vrátil a navštívil Mullaghmore House. V současnosti je v našem bývalém domě malý hotel. Vlastní ho šarmantní chlapík jménem Louis Kelly, který je vždy úžasně vstřícný, když se tam zrovna nachomýtnu. Postáváme tam a zíráme spolu na kuchyňský stůl, to místo činu.

Louis vypráví skvělé příběhy. Nejvíc se mi líbil ten o jeho dědečkovi, který se zamiloval do dívky z druhé strany (už si

Kuchyňský stůl v Mullaghmore, kde jsem se narodil.

nepamatuji, jestli z katolické, nebo protestantské, každopádně to se tehdy v žádném případě nesmělo). Mladý pár vyšel na pole, lehl si na kupku sena a oznámil, že tam zůstane přes noc; a tak se tam obě rozhořčené rodiny dostavily v hojném zastoupení. Budoucí dědeček se postavil, zamával pistolí a zakřičel: „Mám zbraň! Je v ní šest nábojů. Zůstaneme tu přes noc. A zastřelím každého, komu to vadí.“ Rodiny moudře ustoupily, probraly to

Moje matka, nezvykle s ústy namalovanými rtěnkou.

a druhý den ráno se vrátily se slovy: „Dobře, už můžete slézt. A jestli se musíte vzít, tak samozřejmě můžete.“ A oni odpověděli: „Dobrá.“

Je to romantická a bytostně irská anekdota. Doufám, že jsem ji převyprávěl správně.

Když jsem navštívil Omagh naposledy, procházel jsem se po centru a s radostí pozoroval, jak se dává dohromady po bombovém útoku, ke kterému tam došlo v roce 1998. Je to pěkné město, mírně se svažuje k líné řece a nabízí nádherné výhledy na zelené pahorky hrabství Tyrone. Říkal jsem si, že je čas jít dál, protože k tomu místu nemám skutečný vztah, i když jsem se tam narodil. Nikdo mě tam nezná, ale na tom není nic špatného. Potřeboval jsem se jen vyčůrat a dát si šálek čaje. Zastavil jsem se tedy v motorestu kousek za městem a objednal si. Pak se stalo něco, co mě zarazilo a téměř rozplakalo. Žena, která mi přinesla čaj, se ke mně naklonila a velice tiše řekla: „Jsme tady na vás moc pyšní.“

Moje nejstarší vzpomínka je na to, že jsem měl černý kašel, ležel jsem v obrovské bílé místnosti a připadal jsem si strašně sám. Venku byla velká zima a děsivá tma.

Skutečně se to stalo, jednou jsem byl těžce nemocný. Černý kašel vás může zabít a máma říkala, že jsem opravdu málem umřel. Byly mi tak tři roky. Jako dítě jsem hrozně koktal a máma z toho vždycky vinila ten kašel. V dospělosti jsem se do toho pokoje zašel podívat. Je to maličká komůrka, to jen já jsem tehdy byl o tolik menší. A samozřejmě jsem nebyl sám. Měl jsem tu nejlepší mámu, jakou si malý kluk může přát.

Tenkrát jsme bydleli v prostém, na bílo natřeném domě z osmnáctého století přímo na skalách nad pláží Tyrella v hrabství Down. Bylo to strohé místo, které ale mělo svůj půvab. Celý den jste tam mohli dýchat čerstvý slaný vzduch vanoucí od Irského moře; všechno vonělo sladkými mořskými řasami. Našemu domu se říkalo Strážní dům, kdysi ho totiž postavili pro pobřežní stráž. V obývacím pokoji prý býval člun, na kterém dřív chytali pašeráky. Pašeráky! Mám pocit, že jako malý jsem si pořád jen četl o pašerácích a pirátech.

Některé z mých nejhezčích, byť mnohdy poněkud mlhavých vzpomínek na dětství se vážou k tomuto větrem ošlehanému břehu: za námi stojí náš bílý dům, dominanta na obzoru. Michael, moje mladší sestra Juliet a já si s kamarády hrajeme na pláži a za odlivu chytáme na skalách humry a kraby pomocí ohradníkového drátu.

Můj otec byl důstojníkem u Královských irských fusilierů; jeho prapor v té době sídlil o několik kilometrů dál. Irské pěšáky jsme považovali tak trochu za náš rodinný pluk. Později jsem zjistil, že u pěchoty také sloužili tátův strýc Redmond Neill a bratranec Charlie Rattray. Chodili narovnaní jak pravítko a měli stejné kníry jako táta.

Strážní domek byl velmi odlehlý, ale my jsme i tak měli elektrické osvětlení, jelikož vrtule na stožáru vyráběla energii, která

Strážní dům při odlivu. Za přílivu se moře dostalo až k domu. Povšimněte si větrné elektrárny.

se ukládala v autobateriích uvnitř domu. O vítr nebyla nouze. Táta nebyl zrovna kutil a jednou musel vyměnit vrtuli, která se utrhla a rozbila o skály. Když se vracel z opravy v Belfastu, zapomněl na nosník, který mu trčel dopředu střešním okénkem, vjel do garáže a naše malé auto Standard Ten přitom roztrhl skoro vejpůl. To nebyl šťastný den. S elektřinou byl utrum. Od té chvíle jsme svítili jen svíčkami.

Občas táta spustil na vodu svůj notoricky nespolehlivý člun s klinkerovým trupem a přívěsným motorem značky Seagull a společně jsme chytali ryby v Irském moři. Byl to první z táto-vých příšerných člunů, které jsem zažil. Vyzazit s ním na vodu často znamenalo větší dobrodružství, než by si člověk přál, ale všichni jsme to nakonec přežili; nikdo se neutopil, byť za to spíš než tátově námořnickému umu vděčíme boží milosti. Výletů s tátou jsem si jako dítě užil dost, jedna věc mi ale nikdy nechyběla: to, jak táta vždycky couval s lodním přívěsem do vody. Obvykle to znamenalo převrácení auta i lodi před zraky davu, který se velice bavil, ale vůbec nepomáhal. Bylo to strašné.

Jako malí jsme si všichni v Tyrelle hráli na průzkumníky. Chodívali jsme na neoznačené archeologické naleziště, které muselo být jakýmsi „průchozím hrobem“, podzemní stavbou, o níž jsme si mysleli, že plnila nějaký obranný účel. Po vstupu dovnitř bylo třeba proplazit se pod velkou skalní deskou a vetřelce, který by tak učinil, by obránce snadno praštil po hlavě. Skvělé místo pro dětské hrůzostrašné hry.

Tato stavba ve mně vyvolala celoživotní zájem o archeologii. Zejména v Irsku. Fascinuje mě například Newgrange, mohutná stavba vybudovaná na řece Boyne nedaleko hranic. Byla postavena stovky let před pyramidami a Stonehenge. Považuji za rozšířenou mýlku současné archeologie, že se za hrobku vydává každé místo, kde se našly zakopané kosti. Představte si, že za pár tisíc let objevíte Westminsterské opatství; je plné kostí, ale hrobka to určitě není. V Newgrange sice byly kosti, ale zdá se mi zřejmé, že jeho tajemní stavitelé měli vážnější záměr než pohřbít pár náčelníků. Stavěli Lúno světa. Každý, kdo se aspoň

trochu vyzná ve starověkých náboženstvích, přece ví, že v nich Země často bývala vnímána jako Matka (Gaia, chcete-li) a nebe jako Otec. Newgrange má pečlivě vybudovaný tunel, který je tak dokonale zarovnan, že během nejkratšího dne v roce, přesně uprostřed zimy, svítí sluneční paprsky na zadní stěnu nejhlubší komnaty. Stavitelé tím zajišťovali, aby byla Matka Země v tento kritický okamžik oplodněna, což slibovalo hojnost a bohatý příští rok. Když jsem absolvoval prohlídku podzemí v Newgrange, průvodce jsem touto teorií poněkud znepokojil, ten ale neustoupil. Stále si však myslím, že mám pravdu.

Vraťme se ale k autu Standard Ten. Táta v něm zřejmě jezdil do práce, protože na mámu a nás ostatní zbyl vozík tažený oslem. Naše oslice se jmenovala Ginny. Byla hezká, ale také velmi vznětlivá. Nasedli jsme na vozík a Ginny nás vezla po pláži do Ballykinlaru nakoupit základní věci v Naafi. Ta oslice nesnášela, když na ní někdo jezdil, přestože jsme ji měli moc rádi, a jednou mě přehodila přes plot z ostnatého drátu. Na levém koleni mám dodnes jizvu.

Přímo naproti zálivu se v dálce tyčí úchvatné pohoří Mourne a dominuje celému výhledu z Tyrelly. Così z té ladné a vyvážené siluety se mnou zůstává dodnes. Jako dospělý jsem vystoupil na nejvyšší vrchol. Bylo to tam vzrušující. Pak se ale zatáhlo a já se cestou dolů beznadějně ztratil.

V podhůří Mourne se nachází městečko s poněkud přízemním názvem Newcastle. Upřímně řečeno to není nijak úchvatné místo, ale občas jsme tam vyrazili na výlet a na zadním sedadle auta se podělili o Edinburgh rock, takovou drobivou cukrovinku, kterou jsem tehdy považoval za božskou ambrózií. O mnoho let později jsem ji znovu ochutnal a byla prostě nechutně sladká.

Hrabství Down je dodnes krásným koutem Irska. Jestli vzešlo z konfliktu v Severním Irsku něco dobrého, pak to, že posledních šedesát let se kvůli němu na sever moc turistů nevydalo. Země je pořád taková, jakou si ji pamatují. Krásu tamního pobřeží prostě nic nepřekoná.

Když jsem se po mnoha letech do Tyrelly vrátil, nemohl jsem najít cestu na pláž úzkými uličkami, které lemovaly kamenné zdi. Zaklepal jsem na dveře malého statku a hledal pomoc. Stál jsem tam, dospělý muž – naposledy jsem byl v Tyrelle, když mi bylo sedm, takže před pětadvaceti lety.

Dveře se otevřely, žena se na mě usmála, a než jsem stačil otevřít pusu, řekla: „Vy jste jeden z Neillových, že ano?“ Dost mě to překvapilo. Občas jsme k ní jako malí chodili pro mléko v plechovce. Ale jak si na to proboha mohla vzpomenout?

Poté co jsme se z Tyrelly odstěhovali, žili jsme několik let v Armaghu a do Strážního domu jsme jezdili jenom na prázdniny. Táta tam byl velitelem v armádním skladu. Tady byla moje první škola – Armaghská vyšší dívčí. Nosil jsem sako s logem *AVD*, takže mě asi museli přesvědčit, že to znamená Armaghská vyšší *dorostenecká*. Měl jsem totiž silnou antipatii ke všemu, co se týkalo holek.

Pamatuji si toho z Armaghu méně, než bych čekal. Zdálo se, že v kasárnách nikdo jiný děti neměl, takže jsme si tam mohli dělat, co se nám zachtělo.

Znal jsem se s většinou mužstva a zcela vážně jsem salutoval strážnému pokaždé, když jsem procházel branou. Táta měl smečku bíglů, které jsem po škole chodil navštěvovat, a měli tam také plukovního maskota, obrovského irského vlkodava, který byl snad třikrát větší než já. To ubohé, dobromyslné zvíře krutě zemřelo na psinku, ještě když jsme bydleli v Armaghu. Zlomilo mi to srdce.

Před naším domem byl starý tenisový kurt. Já a můj bratr jsme si na něm hráli s autíčky a vojíčky, občas jsme si tam i zapinkali s míčem. K místu dole pod kopcem, kousek od hlavní ulice, se váže moje jediná vzpomínka na severoirský konflikt. S nejlepším kamarádem Jamesem Morrisem jsme se běželi podívat na průvod – muselo se slavit 12. července –, který jsme slyšeli už z dálky. Nejdřív nám to přišlo vzrušující, ale jak jsme se blížili, bylo to stále podivnější a pak až děsivé. Hlasitě se tam bubnovalo a kolem nás byly samé zpocené tváře, oranžové

šerpy, buřinky a znepokojivý pocit jednoty, který jsem nikdy předtím nezažil. Utekli jsme pryč.

Na severu byl tehdy relativní klid – do vypuknutí nepokojů zbývalo ještě několik let. Nepamatuji se, že bych tehdy slýchal slova *protestant* nebo *katolík*, a i kdyby ano, nic by mi neříkala. Aspoň do doby, než jsme odjeli na Nový Zéland. Pro nás bylo důležité jenom to, abychom v ragby porazili St. Bede's, katolickou školu vzdálenou několik kilometrů. Jinak jsem pro všechny ty zatracené nesmysly neměl pochopení. Nedávalo mi to tehdy smysl a stejně to mám i dnes.

Samozřejmě je možné, že jsem byl prostě příliš hloupý na to, abych si toho všiml. Moje máma vyprávěla cosi, co ji „poněkud znepokojilo“. Ten příběh vám o ní něco poví. Bydleli jsme tehdy stále ve Strážním domě.

Ucpal se nám dřez, a tak jsem zavolala instalatéra z Downpatricku, města vzdáleného asi dvanáct kilometrů. Když naše chůva Madeline odešla, řekla jsem Heleně, které bylo tehdy šestnáct let a přišla mi pomoci: „Přijede k nám instalatér z Downpatricku, nabídla bys mu šálek čaje?“

„A je to protestant, nebo katolík?“

Já jí odpověděla: „Heleno, nemám tušení. Je to instalatér a přijde opravit umyvadlo.“

„Rád bych to věděla, než přijde.“

„Nemáme to jak zjistit a stejně na tom nezáleží. Prostě mu nabídni šálek čaje.“

Byla strašně nevrlá, a když dorazil, šla jsem se na ně podívat do kuchyně. Seděli od sebe tak daleko, jak to šlo, a mlčky pili čaj. Jakmile odešel, zeptala se mě ostře: „Byl to protestant, nebo katolík? Zjistila jsi to?“

Uplynulo padesát let a já byl na své poslední návštěvě Tyrelly. Měl jsem štěstí a současnou majitelku Strážního domu jsem zastihl doma. Když jsme byli děti, bydlela nedaleko v malém domku pobřežní hlídky a přátelila se s Michaelem. Deirdre

Dunseathová byla velmi milá, nalila mi čaj a sdělila mi, že Tyrella je známá dvěma věcmi.

První z nich bylo to, že v roce 1846 při své třetí plavbě uvízl u pobřeží Brunelův velký parník *SS Great Britain* a jen pár metrů od Strážního domku zůstal celý rok. Brunel loď nakonec osvobodil, ale musel kvůli tomu vysypat všechno uhlí na pláž. Vzpomínám si, jak jsem si s tím uhlím jako dítě hrál; po celém století působení mořských vln bylo příjemně hladké.

Zeptal jsem se Deirdre, co je ta druhá slavná věc. Odpověděla mi, jako bych se zeptal na úplnou blbost, jako by to byla fakt hloupá otázka. „No, žil jsi tady *ty*.“ Nebylo to tak zajímavé jako zaseknutý parník, ale polichotilo mi to.

Deirdre Dunseathová nedávno Strážní dům nabízela k prodeji a my jako rodina jsme přemýšleli, že bychom ho koupili. Nakonec jsem rozhodl, že to neuděláme. Bez mých rodičů by to tam bylo příliš smutné. Duchové minulosti a tak. Nejlepší je, když si můžou žít sami svým životem.

Po některých lidech se vám stýská navždy.

Často přemýšlím o svém spojení s Irskem. Je to zvláštní, ale připadám si tam jako doma, všechno je tam příjemně známé – kamenné zídky, stromy, mírné kopce, vůně pálené rašeliny, přízvuky. Jsem sentimentální? Myslím, že ne. Spíš je to tím, že jsem tam prožil prvních sedm let, na to člověk nikdy nezapomene. Nebo to možná mám v genech. Tisíciletá historie mých předků z irské strany. Kdo ví? Dnes trávím čas tím, že kolem své farmy stavím kamenné zdi. Neslouží vůbec žádnému praktickému účelu, ale mám z nich dobrý pocit a to mi stačí.

Mimochodem, Ira jsem ve filmu hrál jen dvakrát. Poprvé to byl poněkud strašidelný pan Gentleman ve filmu Edny O'Brienové *Děvčata z venkova* (1983), ale ten byl možná tak trochu Brit. Druhý byl major Campbell, ten odporný Ulsteřan v seriálu *Gangy z Birminghamu*. Ten mě bavil víc než kterákoli předchozí role. Pak mě sice vyzývali, abych se za tu „groteskní karikaturu“ Severním Irům omluvil, ale to jsem skutečně neměl a nemám v plánu.

Všemi milovaný major Campbell, *Gangy z Birminghamu*.

Co se to proboha stalo?

Nejspíš si pokládáte tuto otázku. Stručně řečeno, jsem pod dohledem lékaře. Je to zvláštní obrat, být *pod dohledem*. Moc se mi nelíbí myšlenka, že bych měl být *pod* něčím, ale zároveň je to naprosto přesný popis mé situace.

Na začátku března 2022 jsem odletěl do Los Angeles kvůli natáčení dalšího filmu ze série *Jurský park*. Asi osm herců mělo tři dny na rozhovory, focení pro *Vanity Fair* a obecně na vše, co patří k propagaci snímku. Byla to parádní příležitost sejít se s kamarády a trochu se vyřádit. Měl jsem sice nějak naběhlé uzliny, ale moc pozornosti jsem tomu nevěnoval. Můj agent ale odmítl schválit několik fotek, protože můj krk na nich vypadal příliš bachratě. Alan Grant prostě musí mít štíhlý krk.

Potom jsem se vrátil do Sydney kvůli natáčení televizního seriálu *The Twelve*, ale udělal jsem si den volna, abych se mohl zastavit u svého praktického lékaře. Mám k němu velkou důvěru, ale v tomto případě byl možná trochu konzervativní. Řekl jsem mu: „Připadá mi, že ty boule nemizí, a já nevím proč.“ Ujistil mě, že moje oteklé uzliny způsobil neléčený covid-19 a že takhle zůstanou ještě nějakou dobu, ale nakonec splasknou. O týden později však byly ještě větší, a tak jsem k němu zašel znovu. Tentokrát mě poslal do nemocnice na nějaké testy.

Že by něco mohlo být v nepořádku, mi došlo, až když mi sestřička jezdila pod bradou ultrazvukem. Najednou nástroj upustila a rychle vyšla, téměř vyběhla z ordinace. V podstatě hned nato se objevila lékařka a s velmi vážným výrazem se pustila do práce. Pokusil jsem se o pár vtipů, ale moc se mi nepovedly. Druhý den mě poslali na pozitronovou emisní tomografii. To znamená, že do vás pumpují splašky z Černobyli, až jste úplně radioaktivní, a pak vás strčí do tunelu.

Výsledky tohoto testu jsem se nestihl dozvědět, protože druhý den ráno jsem odlétal na Nový Zéland. Konečně jsem se vrátil domů. Byl jsem pryč už příliš dlouho a těšil jsem se na shledání se svou rodinou.

Odpoledne jsem byl zrovna na návštěvě u svého syna Tima a zazvonil mi telefon. Volala moje lékařka z nemocnice, hematoložka doktorka Laveeová, a neměla dobré zprávy. Řekla mi, že je to vážné, velmi vážné, a že se musím okamžitě vrátit do Sydney. Stručně řečeno, měl jsem angioimunoblastický T-buněčný lymfom ve třetím stadiu (doufám, že jsem to napsal správně). Slyšel jsem o tom poprvé, ale zřejmě to bylo opravdu vážné. Nehodlal jsem si to vyhledávat na internetu, protože by mě to akorát tak vyděsilo, a neměl jsem důvod své doktorce nevěřit. Přesto jsem jí odpověděl, že následujících pár dní prostě nikam nepoletím. Nebyl jsem na své farmě už několik měsíců a potřeboval jsem se vyspat ve vlastní posteli, promluvit si se svými mazlíčky, zasadit nějaké rostliny, prostě pracovat s půdou a postarat se o vinnou révu... Opravdu jsem to potřeboval a ona to chápala.

Nakonec jsem přece jen odletěl do Sydney a brzy už jsem ležel na nemocničním lůžku a do těla se mi dostávaly nejrůznější chemikálie, které zabíjely všechno, na co přišly. Z léčebných důvodů. Aby mě vyléčily z nemoci, o které jsem ještě před pár dny ani nevěděl.

Jo, najednou je všechno jinak – a je to vážně průser, i když zůstávám veselý. Je to tak, jsem pod dohledem lékaře. Mám důvěru v medicínu. Ale svět se mi obrátil vzhůru nohama.

Takže to je to, co se stalo.

Nemůžu se dočkat, co bude příště. Nebojte se, dám vám vědět.

Od Beatles po Billa Nutta

Není to tak dlouho, co mě rozhlasový moderátor Jim Mora požádal, abych se s ním podělil o svou nejoblíbenější píseň všech dob. Řekl jsem mu, že to je nemožné. Hudba je pro mě celý život naprosto zásadní. Miluji tolik různých písní! Můžu ale říct, kterou desku mám nejraději.

Táta měl vynikající sbírku vinylů a byl celkem slušným znalcem klasické hudby. Dokázal ocenit šikovný orchestr a skvělou symfonii, ale co se pamatuji, na pravidelné koncerty konané pod záštitou dunedinské radnice rodiče nikdy nechodili. Maminka neměla o hudbu vážný zájem, ale ze spolehlivých zdrojů jsem se dozvěděl, že byla zamlada šikovná tanečnice.

Můj o pět let starší bratr Michael na mě v tomto ohledu měl větší vliv, jako ostatně i v mnoha dalších věcech. Měli jsme společný pokoj, naše postele odděloval jen závěs, a já tak poslouchal hudbu, která se líbila jemu. Během prvních let studia na Otažské univerzitě byl něco jako beatnik – nosil kabát z velbloudí vlny, bafal dýmku a účes měl jako Mark Zuckerberg, přinejmenším do té míry, do jaké mu to jeho vlnité vlasy dovolily. Přirozeně inklinoval k blues, gospelu a jazzu. Nina Simoneová, Miles Davis, Sonny Boy Williamson, Thelonious Monk, Mahalia Jacksonová, Stanley Turrentine. Skvělá hudba, poslouchám ji dodnes. Někdo by řekl, že jazz padesátých let byl absolutním vrcholem americké kultury, která od té doby pomalu upadá.

Když mi bylo asi patnáct, Michael odjel na univerzitu do Cambridge, takže jsem si mohl založit vlastní sbírku a poslouchat, co zajímalo mě. Gramofon mi po něm zůstal. První deska, kterou jsem si koupil už v deseti letech, byla „Nut Rocker“ od B. Bumble and the Stingers. Je to neobvyklá hudba, ale když se do ní zaposloucháte a vnímáte, jak se mění, můžete si představit

nesmělého kluka, který se sklání nad otáčející se deskou a začíná tomu přicházet na chuť. Přišlo mi to vtipné už tehdy. Mám za to, že trocha humoru vždycky pomůže, a to jak v práci, tak v osobním životě. Proto jsem se vždycky snažil obohatit i ty nejtemnější postavy o nějaký komediální prvek. Aspoň si to myslím.

Jako teenager jsem se začal zajímat o literaturu. Při čtení jsem stále poslouchal hudbu. Přečetl jsem celou trilogii *Pán prstenů* za doprovodu Kennyho Burrella a Elmera Bernsteina.

Počátek šedesátých let znamenal dno rocku a popu. Objevila se spousta sentimentálních zpěváků a skoro všichni se jmenovali Bobby. Ale pak přišlo cosi magického, co změnilo dějiny hudby. A stalo se to právě včas, aby to změnilo i můj život. Objevili se Beatles. Bylo mi patnáct, když je začali hrát v našem rádiu, a dvaadvacet, když se rozpadli. Dospíval jsem v doprovodu jejich hudby.

Samozřejmě jsem zbožňoval Rolling Stones, Kinks, Hendrixe, Cockera a taky spoustu dalších, ale Beatles byli prostě nejlepší. Se skutečnou živou dívkou – Julií Hallovou – jsem poprvé tančil na „I Saw Her Standing There“. Bylo to v obývacím pokoji domu na břehu řeky Avon ve Fendaltonu, kde žila její rodina.

Dnes si už jen těžko dokážeme představit, jak moc důležití Beatles tehdy byli. Každá jejich další deska byla o krok napřed. Kdykoli vydali nové album, všichni jsme hned uháněli do obchodu Begg's, abychom si ho koupili, a pak jsme zas běželi na autobus, abychom si ho doma poslechli, a pokaždé to bylo jako zjevení. Nemožné, říkáte si, vždyť to je nakonec jen kapela. Já si ale prostě myslím, že lepší kapelu už nikdo nezažije.

Moje odpověď Jimu Morovi tedy byla následující: „Sgt Pepper's Lonely Hearts Club Band.“ Tato deska vyšla, když mi bylo devatenáct let. Když jsem poprvé slyšel titulní píseň, sotva jsem dýchal. Je to možná nejlepší rockové album všech dob, skutečně přelomové. Ohlíží se do minulosti, ale zároveň vás žene do budoucnosti, kde je možné všechno.

Kdybych chtěl někomu dokázat, že moje oblíbená kapela je tak důležitá, jak tvrdím, dodal bych, že téměř každý, koho znám, popsal sledování filmu *The Beatles: Get Back* jako nejsilnější zážitek poslední doby. Tedy každý, kdo má aspoň trochu vkusu.

Možná se ptáte, jak jsem si tehdy mohl všechny ty desky dovolit? Kapesné jsem měl jenom na Christ's College, kde jsem žil od třinácti let na internátu. Tam jsme všichni dostávali dva šilinky týdně, což stačilo na čtyři lívance s medem ve školním bufetu slečny Cottrellové. Mimochodem, právě na této škole nějaký mizerný parchant rozhodl, že nesmíme na koncert Beatles, který zahráli v Christchurchi roku 1964.

Rodiče mě samozřejmě nabádali, abych si během prázdnin našel zaměstnání. Bylo mi dvanáct, když jsem dostal první placenou práci. Dělal jsem všechno možné. V cukrárně v budově Dunedinské burzy jsem dával marmeládu do koláčů. Vynášel jsem odpadkové koše v kempu na ostrově St. Kilda. Nevěřili byste, co všechno se v těch koších dalo najít. Pracoval jsem jako asistent greenkeepera na golfovém hřišti v Balmacewenu nebo jako prodavač v obchodě s elektrospotřebiči. Skládal jsem dřevo v překladišti u nádraží.

Dělal jsem toho ještě mnoho a každá práce mě něco naučila – hlavně že musíte sakra pracovat, abyste si vydělali nějakou tu kačku, ale taky že svět je o dost barvitější, než by student internátní školy v Christchurchi tušil. Naučil jsem se, že se problémům dá vyhnout jen tak, že si o ně nebudete říkat. Že humor má mnoho podob. Že je třeba vážit si pracujících lidí a všude hledat spřízněné duše. Pozorně poslouchat rady zkušenějších a být vděčný za každou výplatu.

S prázdninovými brigádami jsem nepřestal, ani když jsem nastoupil na univerzitu. Tři léta po sobě jsem se vydával se svými kamarády Pipem Hallem a Gersem Hallidayem do Ashburtonu, tehdy poněkud opuštěného městečka pětasedmdesát kilometrů jižně od Christchurchu. Pracovali jsme pro Burnett's Motors, přepravní společnost, která působila v celém kraji Canterbury. Každé léto sháněli studenty, aby zvedali balíky sena a pečlivě je

skládali do stodol. Byla to těžká, špinavá a namáhavá práce. Pořádný balík vojtěšky může vážit až osmdesát kilogramů. Sportu jsem nikdy moc neholdoval, takže jsem se musel rychle otužovat. Trvalo několik týdnů, než se mi na rukou udělaly mozoly, a pak už jsem vydržel pracovat celý den, aniž bych si je serval do krve. Taky jsem trpěl sennou rýmou, což tomu nijak nepomohlo. Celé léto jsem kýchal.

Přesto jsem ale vydržel celé tři sezóny; víc než kterýkoli z mých přátel. Miloval jsem střední Canterbury a zároveň jsem ho nenáviděl. Je to plochý, monotónní a zatraceně suchý kraj, ale v dálce se pod jasnou modrou oblohou rýsovaly Jižní Alpy a na jejich vrcholcích ležela trocha sněhu. Číslo z nich dobrodružství. Rybaření, lyžování, pěší turistika... toho všeho jsem se naučil si užívat.

Nedaleko úpatí hor se nacházelo městečko Methven. Mělo dvě hospody, Hnědou a Modrou, a v obou štamgasti každou sobotu večer pořádali tombolu. Mohli jste vyhrát tučet piv nebo půlhodinu nahoře s barmankou. Pokud jste byli rozumní, vzali jste si prý pivo. Netuším, jestli je to pravda, a nikdy jsem si to nezkoušel ověřit.

Zkušeni honáci v Ashburtonu vřdycky vyvalili oči, když k Burnettovi přijela skupina nových studentů. Saláti. Zatracený máničky. Vybírali si nás jako před zápasem o tělocvik. Pokud jste už zvládli pár týdnů a přežili, vybrali si vás hned jako první. Najednou jste byli užiteční. Dokázali jste udělat dvanáctimetrovou kupku sena, která se nepřevrhne.

Dostali jsme se na spoustu různých farem. Některé byly majestátní staré usedlosti, v nichž by se nemusela stydět ani modrá krev. Některé patřily rodičům mých známých z internátní školy. Ne že bychom se s těmi aristokraty potkali. Byli příliš ušlechtilí, než aby se v jejich blízkosti směli pohybovat obyčejní dělníci, jako jsme byli my. Jiné zas patřily starým mládencům, jejichž zchátralé tváře i budovy vzbuzovaly rozpaky. Nejraději jsme pracovali na místech, kde nám při pauze na kouření přišla milá paní statkářka nabídnout horký čaj a čerstvé koláčky

s marmeládou. Bývali jsme tak vyhladovělí, až jsme málem plakali vděčností.

Velmi výjimečně nás pozvali do příjemně vyhřáté kuchyně, abychom si sedli ke stolu. To mě vždycky fascinovalo. V takových případech jsem pozorně sledoval, jak se budou chovat starší mazáci. Venku to byli tvrdí muži; nadávali, chlastali a byli hrdí na svou práci. Ale v kuchyni, v říši paní domu, se z nich staly plaché, mumlající děti. Kouřili u čaje, mlčky zírali na podlahu a popel z cigaret si odklepávali na kalhoty, aby to tam nezaneřádili. Postava strýčka Heca z filmu *Hon na pačlověky* je poctou těmhle chlápům.

Chlapi, co tam dělali dlouho a na plný úvazek, si z nás dost utahovali. Většinou to mysleli dobře, ale občas taky ne. Pamatuji si jednoho kluka. Nebyl o moc starší než já, slovo *vole* uměl použít na tisíc způsobů a nikdy neřekl větu, ve které by se neobjevilo. Dobíral si mě několik dní v kuse. Byl jsem trpělivý a nic jsem neříkal, ale on stejně nepřestal. Jednoho dne jsme spolu nakládali balíky do nákladáku – on je házel na korbu a já je tam rovnal. Několikrát po sobě mi hodil těžký balík sena na nohy, pokaždé když jsem byl otočený zády. Nakonec mi vytekly nervy. Když se to stalo asi podesáté, místo abych balík srovnal, zvedl jsem ho a počkal, až se otočí zády *on*. Pak jsem mu ho s naprostou přesností mrští na hlavu. Rozplácl se na zemi s vyraženým dechem.

Když vstal, namířil jsem mu prstem přímo mezi oči. „Tohle už neuděláš, ty hajzle!“ Tomuhle jazyku rozuměl. Pak si už na nic netroufl.

Stejně jako zřejmě všichni v Ashburtonu měl i on umělé zuby. Možná to bylo běžné na celém Novém Zélandu. Jako by tam bylo normální, že vám k jednadvacátým narozeninám rodiče věnují výlet k zubaři, aby vám vytrhal všechny zuby a nahradil je protézou. Někdo by to mohl považovat za mimořádně velkorysý a rozumný čin, později by vám to totiž ušetřilo celé jmění: po zbytek života už byste k zubaři nemuseli.

Podotýkám, že trauma ze zubařů a zubařek utrpělo v minulosti každé dítě v naší zemi. Každá jen trochu větší základní

škola měla vlastní ordinaci. Když jsme se v polovině padesátých let poprvé vrátili na Nový Zéland, strávil jsem několik semestrů na škole Cashmere v Christchurchi. Stála tam malá dřevěná budova, která jako by snad vydávala radioaktivní záření. Děti se jí vyhýbaly, protože uvnitř bydlela zlá zubní sestra. Jednou mě dostala do svých spárů. Nikdy v životě jsem neměl zubní kaz, ale ona jich našla dvanáct. A všechny potřebovaly okamžitou péči. Měla vrtačku poháněnou šlapáním, která svou práci dělala velmi pomalu a velmi bolestivě. Žádná anestetika.

Ashburton byl sice nudný, ale pro vysokoškoláky, jako jsme byli my, znamenal volnost. Poprvé jsme bydleli ve společném bytě. Svoboda! Pili jsme, kouřili a jedli nechutné, odporné jídlo. Občas nás navštívila jedna nebo dvě dívky, ale nikdy nezůstaly dlouho. Kdo by se jim divil? Když jsme měli dobrý týden a vydělali si na přesčasech, svezli jsme se stopem do Christchurchu a tam jsme si za odměnu udělali víkendový mejdan, při němž jsme tropili samé hlouposti. Když si vzpomenu na naše idiotské chování, otřesu se ještě teď. Nikdo moc nepřemýšlel, jestli je dobrý nápad řídit opilý pod obraz. Sám jsem si auto nemohl dovolit, takže se mě to netýkalo, ale často jsem seděl na zadním sedadle.

Ne všichni jsme to přežili. Tady je příběh, který jsem napsal pro *Christchurch Press* o někom, kdo to nezvládl.

Milostný příběh z Christchurchu

Mám rád dobré milostné příběhy a tohle je jeden z nich. Je skutečný a vypráví o mém starém příteli Nigelu Nuttovi.

Seznámili jsme se ve škole v Christchurchi, když nám bylo jedenáct let.

Téměř okamžitě se z něj stal můj nejlepší kamarád. Trochu mi přijde, že jsme se sblížili, protože jsme se oba jmenovali Nigel. To nezní zrovna dobře, Nigel, a tak jsme se přejmenovali. Měli jsme rádi westerny a ve westernech

se lidé jmenovali třeba Sam nebo Bill. Tak jsem se stal Samem a on Billem. Pak jsme se neohlíželi zpátky. Ukázalo se, že to bylo skvělé rozhodnutí: NENÍ MOŽNÉ udělat kariéru ve filmu a jmenovat se Nigel Neill.

Samozřejmě to nebyl jediný důvod našeho přátelství. Bill Nutt byl nejzábavnější člověk, jakého jsem kdy potkal. Nevyprávěl vtipy – sám byl vtipem, všichni byli vtipem, svět byl vtipem. Byla s ním sranda. Všichni ho měli rádi. Zůstali jsme nejbližšími přáteli až do doby, kdy jsme opustili internátní školu. Učili jsme se společně a v neděli jsem jezdil na jeho farmu. Dělali jsme spolu skoro všechno.

Hráli jsme v divadelních hrách. Komedijní role mu padly jako ulité a byl to snad nejlepší komický herec, s jakým jsem kdy pracoval (možná s výjimkou Robina Williamse, ale bylo to těsné). Uměl říkat dvojsmysly tak, že jsme to nikdy nepoznali, dokud nebylo pozdě.

Můj starý kamarád Nigel Nutt, úžasný blázen.

Přítelkyně jsme si našli zhruba ve stejnou dobu. Billa holky milovaly. Vypadal trochu přihloupě, ale dokázal okouzlit i ptáky na stromech. Holky se s ním prostě bavily. A žádný večírek pořádně nezačal, dokud se neobjevil Bill.

No, a pak škola skončila a Bill se vrátil domů, na farmu v Tai Tapu.

Jeden bláznivý večírek následoval další, samé bláznivé večírky, a pak se jednou Bill konečně jel vyspat. Auto sjelo ze silnice, Bill bůhvíjakou rychlostí proletěl předním sklem a večírkům byl konec. Všemmu byl konec. Místo společenského života přišel boj o život. Asi čtyři měsíce ležel v kómatu a pak se postupně probral. Velmi postupně. Nedokázal mluvit, nemohl nic moc dělat. Strávil v nemocnici celé měsíce a nikdo nevěděl, jak je možné, že to vůbec přežil. Později se mu dařilo lépe, ale nikdy se doopravdy nevyléčil. Mluvil pomalu a monotónně. Nakonec začal i chodit, ale jen velmi špatně. Vrátil se domů a věděl, že už nikdy nebude jako dřív. Bylo to kruté.

Upadl do hluboké deprese. Pokusil se o sebevraždu, ale neuspěl, kulka letěla špatným směrem. Svět byl temný a velmi smutný.

Po několika letech však objevil Domov Laury Fergusonové a všechno se začalo měnit. Vracela se mu paměť. Vrátil se mu i jeho nenapodobitelný smysl pro humor. A co bylo nejlepší, začal být opět šťastný. Jezdil jsem za Billem tak často, jak jen to šlo, když jsem byl zrovna na Novém Zélandu. Ani nevíte, jak jsem byl rád, že skončil zrovna tam, a jak moc mě dojímal, že se tam o něj tak dobře starali. Billa tam milovali. Opravdu ho milovali.

A našel si práci. Dělal vrátného u mostu, po kterém se jezdilo do areálu tamní nemocnice. Seděl tam celý den, kouřil nekonečné množství cigaret a suše vtipkoval se sestrami, lékaři a pacienty, kteří procházeli kolem. I tam ho měli rádi. Pokud vím, nikdy nikomu neodmítl pomoc.

Potom se stalo něco zázračného. Zamiloval se. I ona bydlela v Domově Laury Fergussonové. Já jsem v tom viděl ten nejlepší milostný příběh ze všech. Byli si naprosto oddáni. Ona byla milá, on zábavný; bylo to kouzelné. Člověk by se při pohledu na ně rozplakal. Ona dávala jeho životu smysl a on dělal totéž pro ni. Vydrželo jim to až do Billovy smrti před více než dvaceti lety.

Dodnes mi chybí. Byl to dobrý přítel. Všichni jsme ho milovali. Organizaci Laura Fergusson Brain Injury Trust a jejím zaměstnancům jsem neskonale vděčný za péči a lásku, kterou mému příteli Billu Nuttovi celá ta dlouhá léta věnovali.

Slovo na K

Celý život jsem se těšil výbornému zdraví. Tedy až dosud.

Ne že bych se o to nějak zasloužil. Fitness mě nikdy moc nezajímalo a do posilovny chodím jen z donucení. Třeba když dostanu roli, kvůli které se musím dostat do formy. Cvičení zkrátka neodpovídá mojí představě o příjemně stráveném času a všechno to sténání a pocení mě jen unavuje. Před mnoha lety jsem chodil do městské posilovny v Darlinghurstu v Sydney. Pro nadšeného pozorovatele lidstva, jako jsem já, to bylo fascinující místo. Byla tam neobyčejná směsice všech možných druhů lidí. Chodili tam gangsteři a vymahači výpalného ze čtvrti Kings Cross. Nevěnovali mi jediný pohled. Chodili tam i obrovští muži, kteří zjevně brali obrovské dávky steroidů a měli tak obrovská stehna, že sotva udělali krok. Ani ti si mě nevšimli. Chodili tam velcí gayové, kteří byli zároveň štíhlí a svalnatí. Říkalo se jim Svalnaté Mařenky, a když jste zrovna cvičili na vedlejší stroji, mohli jste poslouchat jejich řeči o tom, jak se o víkend vyfknou.

Někdy v té době jsem se jednou dostal do nepříjemné situace, kdy mě a moji budoucí ženu Noriko ohrožovala parta opilců. Pod dojmem toho zážitku mě napadlo, že bych se možná měl naučit něco víc než jen to, jak se takovým situacím vyhýbat; něco o sebeobraně. Našel jsem člověka, který mi s tím mohl pomoci, a začali jsme trénovat v nedalekém parku. Byl to policajt, jenž si přivydělával jako vyhazovač v dost drsných podnicích. Věděl, jak se chovat, když mu něco hrozí. A já už to teď vím taky. Je to temné umění, takže vám doporučuji, abyste se mi nepletli do cesty. Jsem nebezpečný člověk!

Ten policista v noci často pracoval se svým bratrem. Oba byli Libanonci, nijak zvlášť velcí, ale moc šikovní lidé. Neustále

vyprávěl nějaké historky a tahle mi utkvěla v paměti. Tehdy dělal vyhazovače v jedné z těch obrovských zahradních hospod na západě Sydney a jednoho sobotního odpoledne se stalo, že byl v práci sám. Zničehonic se tam vřítel celý motorkářský gang. Ke společnému zděšení všech přítomných pijanů ti chlapi nakráčeli k baru a za nastalého vyděšeného ticha si objednali pivo. Náš přítel zůstal v klidu až do chvíle, kdy ho šéf požádal, ať je z jeho podniku vyhodí. Napřímil se do výšky svých sto šedesáti pěti centimetrů a tiše jim oznámil, že budou muset okamžitě odejít. Nepřijali to dobře – vzápětí stál zády k baru a kolem něj se svíral půlkruh zarostlých motorkářů. Bylo jasné, že mají v plánu z něj vymlátit duši.

A tady přichází na řadu rychlé uvažování a drastická opatření. Náš přítel mezi nimi identifikoval jejich vůdce, bleskově ho popadl a sevřel do kravaty. Druhou rukou mu vrazil palec do oka a vyrval mu ho z důlku tak, že zůstalo viset jenom na nervu a cévách.

Tohle byl rozhodující moment. Křičícího motorkáře držel kolem krku, jeho oční bulvu svíral v ruce a všechny je poslal do prdele, načež se rozesmál!

Ten smích je dostal. Pochopili, že mají co do činění s naprostým magorem.

Pustil toho chlapa na zem, motorkáři si ho zvedli a v klidu odešli.

Nicméně zpět ke mně a mému zdraví. Nemyslím, že by bylo fér mě označit za hypochondra. Rozhodně nemám pocit, že bych v tohle směru byl nějak nenormální. V osmdesátých letech jsem ale pracoval v Torontu, a když jsem měl den volna, zašel jsem k podnikovému lékaři s přesvědčením, že mám rakovinu střev a brzy zemřu. Popsal jsem doktorovi, jak jsem byl od rána už několikrát na záchodě a s děsem jsem zjistil, že záchodová mísa byla jasně červená. Nemohlo to být nic jiného než krev. Nepochybně mi zbývalo jen pár týdnů života.

Doktor se mě zeptal, jestli jsem náhodou v poslední době nejedl červenou řepu. Chvilí jsem přemýšlel a pak jsem řekl:

„Jo, to jsem jedl. Známi mě pozvali na oběd a podávali červenou řepu, kterou jsem sice nikdy neměl rád, ale u nich mi došla chutnala. Myslím, že jsem si dal tři nebo čtyři porce.“

Ten zkušený muž se na mě podíval s nekonečnou trpělivostí. „Tak to bude ono, nemyslíte?“

Ach, ta úleva!

A pak dodal: „Tady koukám, že jste u mě byl loni. Tehdy jste byl přesvědčený, že jste prodělal těžký infarkt. Ve skutečnosti to nebyla koronární příhoda, ale pálení žáhy. A předepsal jsem vám Rennie.“

„Děkuji, pane doktore,“ zamumlal jsem celý rudý a vzal si kabát.

Přiznám se, že mám lékaře rád a že chovám velkou důvěru v moderní medicínu. Zdá se mi zvláštní, že v současné době musíte třeba výslovně říct, že jste pro očkování. Zdá se mi to přímo neuvěřitelné. Během pandemie se začalo pochybovat o vynálezu očkování jako takovém, přestože s naprostou jistotou víme, že tento výdobytek medicíny zachránil v historii nespočet lidí. Není třeba se bát příušnic, zardének, spalniček, černého kašle ani dětské obrny. Už se nemusíme bát nemocí, které nás ještě relativně nedávno mohly zabít nebo zmrzačit a naše rodiče děsily k smrti. Jednoduše proto, že byly vyvinuty nové vakcíny, a tyto nemoci tak z velké části vymizely.

Před několika lety byl můj život ohrožen tím nejpodivnějším způsobem. V rámci pravidelné kontroly mi na krevním obrazu našli nemoc bez jakýchkoli příznaků. Určitě jste o ní nikdy neslyšeli – ani já ne. Říká se jí hemochromatóza.

Je dědičná a svoje děti už jsem na to upozornil. Vyskytuje se pouze u lidí, kteří mají stejně jako já irské/vikinské/severské geny. Je to porucha, která způsobuje, že váš organismus vstřebává příliš mnoho železa na úkor všeho ostatního, a pokud se neléčí, způsobí selhání orgánů a nakonec i smrt.

Naštěstí se to dá celkem snadno léčit, byť poněkud středověkou metodou. Pouštěním žilou. Zacházejí s vámi, jak by s vámi zacházel Drákula, kdyby měl tu možnost. Jednou za týden vám

odeberou asi tak litr krve a váš organismus se díky tomu nějak srovná. Neptejte se mě jak.

Háček je v tom, že mám odjakživa fobii z krve a jehel. Tato léčba zahrnovala obojí. Nebudu vám lhát, byl jsem k smrti vyděšený.

Ale zvládli jsme to. Svého britského lékaře Nigela (kupodivu si na své směšné jméno nijak nestěžoval) jsem požádal, aby během té pravidelné půlhodinové drenáže nikdy nemluvil o tom, co děláme. Slovo *krev* bylo tabu. Neměl mi ani ukazovat vybavení. A nikdy, nikdy nesměl dovolit, abych spatřil krev, kterou ze mě vysál. Nikdy. Celou dobu jsme si povídali o našich dětech a prázdninách na pláži v Tyrelle, kde kupodivu strávil část svého dětství i on.

Tenhle systém fungoval až do chvíle, kdy Nigel odjel na dovolenou. Zaskakovala za něj doktorka Valerie, kterou jsem znal už mnoho let. Byli jsme asi v půlce procedury, když mi Val oznámila: „Same, jde to skvěle. Krásně to teče!“

A já odpověděl: „Ježíšikriste, Valerie! Proč mi to říkáš? Prosím, prosím, přestaň!“

Zbývajících deset minut jsem zachmuřeně mlčel. Pak jsem se zemdlelý odpotácel do čekárny, kde jsem zbrocený potem strávil dobrou půlhodinu, než jsem mohl jet domů.

A nakonec to dopadlo tak, že ze všech druhů rakoviny to musela být zrovna ta na K. Rakovina krve.

Moje úžasná Gaggie

Jsem v bytě na střeše staré továrny v centru Sydney. Dělán společnost ptákům.

Tedy nahoře to dokáže být docela osamělé, ale ráno a večer se ke mně na balkóně přidávají pestrébarevní papoušci. Jsou to dost aktivní společníci, docela drzí, vyžadují pozornost, ale hlavně jsou na ozdobu. Krmíval jsem je chlebem, ale jednou jsem na sociální síť umístil snímek, jak se lačně cpou, a schytil jsem záplavu nadávek. Copak nevíš, Same Neille, že se ptáci nemají krmit pečivem? To je tak nezodpovědné! Jsi slavný člověk, takže bys měl mít víc rozumu než ostatní!

Dobře, polepšil jsem se. Nyní jim dávám pouze krmivo speciálně vyrobené pro jejich plemeno a starý chléb házím do kompostu. Kéž bych měl kvůli tomu ze sebe lepší pocit! Ale takhle to nefunguje. Lidé se dnes pohoršují téměř nad čímkoli. Naštve je i krmení ptáků.

Mám pro ptáky slabost. Výraz ptačí mozeček se používá v hanlivém smyslu, ale schválně zkuste zvládnout to, co zvládne pták s mozkem o velikosti kávové lžičky. Vidím je právě teď: krouží po závratně modré sydneyjské obloze a naplňují mě radostí a úctou. Ta prostorová orientace, akrobacie, ta naprostá bravura. Straky, papoušci, loríci, dokonce i staří špinaví holubi... miluji je k zbláznění. Miluji dokonce i ušmudlané ibisy, kteří se tu ve městě zabydleli. Jsou tak důstojní, což je celkem výkon, když mají z toho neustálého prohledávání popelnic lysý zátylek a původně bílá křídla pokrytá něčím hnědým a podezře lepkavým.

Myslím, že tuto lásku ke zvířatům jsem zdědil po své babičce Gaggie. Milovala všechny bytosti a celý život se věnovala koním, psům, kočkám, ptákům, prostě všemu, na co si vzpomenete. Za

svým domem v Tenby v jižním Walesu měla úrodnou zeleninovou zahradu, kde chovala spoustu slepic. A právě tam na ni jednoho dne vypadla z hnízda vrána. Jakmile mládě opustí hnízdo, rodiče se o něj už nikdy nestarají. Gaggie to maličké, drobné a napůl holé stvoření zvedla a přidala do své rozsáhlé sbírky osiřelých zvířat. Krmila ho kapátkem, dokud nedospělo. Byla to ale vrána, a tak se chovala velice panovačně a všichni psi, kočky a ostatní z ní měli strach. Všemmu šéfovala, poskakovala tam jako malý Mussolini a vydávala chraplavé povely.

Vrána takhle žila s babičkou poměrně dlouho, až jednoho dne, opět na zeleninové zahradě, spatřila jiné vrány usazené na stromě. Přidala se k nim, zapojila se do rozhovoru a pak, bez jediného pozdravu, všechny společně odletěly. Babičce se po tom malém ptáčkovi moc stýskalo, ale byla spokojená, že je teď mezi svými.

Zhruba o rok později zaslechla Gaggie v zahradě známé chraplavé krákání. Podívala se nahoru a uviděla dvě vrány, jak sedí na větvi a zírají na ni. Ta, ve které okamžitě poznala svou svěřenkyni, sletěla dolů, přistála jí na rameni a několik minut jí cosi krákala do ucha, než se vrátila ke svému druhovi. Vrány pak odletěly a už je nikdy nikdo neviděl. Jako by se vrátila, aby Gaggie oznámila, že je všechno v pořádku a že šťastně žijí na nějakém velkém starém stromě. A kdo ví, možná chtěla i poděkovat.

Vraťme se na Nový Zéland. Tam na svém pozemku již desítky let pilně sázím stromy. Loni na jaře jsme na farmě vysadili dva a půl tisíce původních dřevin. Sazení stromů je v dnešní době snad nejdůležitější věc, jakou můžete udělat. Doufám, že se naše farma blíží uhlíkové neutralitě, ale nikdy jsem to neměřil. Někdy si zoufám nad budoucností svých vnoučat a vůbec celé planety, zoufalství však nepřináší nic dobrého. Musíte něco dělat. Zasadit strom je v každém případě krok k lepšímu. A kromě toho jsou stromy krásné.

Pravdou ale je, že stromy sázím především kvůli ptákům. Kvůli původním druhům ptáků. Je jen málo věcí, které jsou

rozkošnější než přiopilý tui zpěvný, jak visí hlavou dolů na jerlínu a pije nektar z těch podivných žlutých květů. Nebo hemžení medosavek v bucích, jejichž zpěv je to první, co ráno uslyšíte. Když se mi před dvaceti lety poštěstilo tuhle farmu koupit, nežili tu žádní domorodí ptáci. Teď ke mně létají pávíci, tuiové, střízlíkovci a ostríži. Jednou nebo dvakrát jsme dokonce viděli holuby maorské. Doufám, že jsem tomu aspoň trochu napomohl.

Ale zpět k babičce. Říct, že jsem ji měl moc rád, by bylo slabé slovo. Pochybuji, že kdy žila laskavější žena. V roce 1917 ovdověla – její milovaný Bob, podplukovník R. R. F. J. Ingham, zemřel na západní frontě –, přesto se ale ujala péče o německé válečné zajatce. Přicházeli k ní na šálek čaje a koláč na tutéž zahradu, kam jsem si o mnoho let později chodil hrát. Laskavost a pohostinnost, kterou jim projevovala, pro ně musela hodně znamenat, protože někteří z nich jí psali dopisy až do její smrti.

Když mi bylo asi sedm let, poslali mě s ní na několik měsíců do Tenby, zatímco máma s tátou balili věci a připravovali se k návratu na Nový Zéland. Táta byl na rok povolán do novozélandské armády a my všichni jsme museli jet s ním.

Myslím, že jsem nikdy nebyl tak šťastný jako během těch vzácných chvil, které jsem strávil sám se svojí babičkou. Tenby je hezké přímořské městečko na západě Walesu a v těch dobách, než Britové začali jezdit na léto do Španělska, vyráželi si na týden nebo dva odpočinout do míst, jako jsou Tenby nebo Margate. Pak ale přišlo do módy Costa del Sol a o pobřežní vesnice v Británii už turisté neprojevovali zájem. Výsledkem je, že v Tenby to teď vypadá, jako by všechno zamrzlo v čase krátce poté, co jsem odjel na druhou stranu planety. Tedy v padesátých letech.

Bydleli jsme v Gaggiině domečku, starali se o různá zvířata a chodili na výlety po okolí. Nikdy se nenudila. Měla korpulentního velšského corgiho, který se jmenoval Dorny (zkratka pro Dornier, německé letadlo, které na to nebohé zvíře za války shazovalo bomby a způsobilo mu posttraumatickou stresovou

poruchu). Chudák pes byl obézní a trpěl strachem téměř ze všeho. Byl příliš tlustý na to, aby mohl chodit – tohle plemeno má dost krátké nohy. Když byl čas jít nakoupit, z čehož pro nás vždycky kápła nějaká lahůdka, babička naložila to velké zrzavé psisko do starého černého kočárku a jelo se. Většina lidí v Tenby nás znala, na ulicích nás všichni zdravili a mě vždycky pobavilo, když nějaký laskavý cizinec nahlédl do hlubin kočárku a čekal, že tam uvidí roztomilé vnouče. Místo toho se zděsil při pohledu na tlustou zrzavou chlupatou kouli, která tam ležela stočená v klubíčku a třásla se.

Strávil jsem jeden semestr na malé přípravce v Saundersfootu, malé vesnici na pobřeží, a byla to zábava. Měl jsem kamaráda, který se jmenoval ctihodný Anthony. Určitě měl i nějaké příjmení, ale to už jsem zapomněl. Předpokládám, že teď sedí ve Sněmovně lordů. Vzpomínám si, jak jsem stál před shromážděnými spolužáky a ředitel mě požádal, abych na obrovské mapě světa ukázal, kde budu žít. Mapa byla z velké části vybarvena červeně, barvou Britského impéria. Ukázal jsem na pár vzdálených ostrovů v obrovském modrém oceánu, o kterých jsem věděl, že se jmenují Nový Zéland. Ale tam moje znalosti končily.

O prázdninách jsme odjeli do Kensingtonu ke Gaggiině sestře, děsivé tetě Dorothy. Bydlela přímo naproti Olympii. Nikdy předtím jsem v Londýně nebyl a opravdu jsem se těšil, ale byt tety Dorothy mi připadal strašidelný, hlavně proto, že jsem se jí bál. Spoustu času jsem tam strávil na balkoně a pozoroval auta, která jezdila po Hammersmith Road. Nárazník na nárazník a všechna byla černá, kdo ví proč. Londýn byl celý černý a špinavý. Chtěl jsem vidět všechno – Tower, parlament, muzeum voskových figurín, Buckinghamský palác, vojáky na koních – a Gaggie si dala záležet, aby mi to přání splnila. Křižovali jsme Londýn ve velkém červeném autobusu, seděli jsme nahore a úplně vpředu a já dělal zvuky motoru a točil imaginárním volantem, zatímco jsme se proháněli ulicemi hlavního města. Bylo to vzrušující.

Největší zážitek jsem ale měl z návštěvy divadla Větrný mlýn v Soho. To byste asi nečekali.

Z mně nejasných důvodů adoptovala obávaná teta Dorothy Saundersová, sama válečná vdova, poměrně pozdě holčičku, z níž vyrostla Josie Saundersová. Mělo se za to, že Josie má jistý divadelní talent, a teta Dorothy ji tedy poslala do divadelní a taneční školy. V přízemí bydlela Margaret Lockwoodová, britská filmová hvězda třicátých a čtyřicátých let. Její dcera a Josie chodily do stejné školy a byly dobré kamarádky.

Když jsem se coby sedmiletý objevil v Londýně, Josie už muselo být tak dvacet nebo jednadvacet. Byla to usměvavá a přátelská dívka, štíhlá a velmi krásná. Stále žila u Dorothy, ale živila se jako tanečnice. A ne jen tak ledajaká. Měla práci na plný úvazek ve Větrném mlýnu.

Divadlo Větrný mlýn bylo v Soho věhlasnou institucí. Něco jako Folies Bergère v Paříži, jen pro britské komiky. Proslavilo se tím, že během války nezavřelo, dokonce ani když Londýn čelil bombardování. Účinkovali tam Tommy Cooper, Peter Sellers a další, všichni nosili báječné kostýmy a měli tam neuvěřitelné sboristky. Inscenovaly se tam živé obrazy. Dívky na nich

Divadlo Větrný mlýn, začátek 50. let 20. století. Josie Saundersová je vlevo nahoře. Inscenace živého obrazu s egyptským námětem.

byly úplně nahé, což bylo v té době legální, jen pokud zůstaly nehybně stát. Mně bylo teprve sedm let a nikdy předtím jsem nahou ženu neviděl. Můžu vám říct, že to ve mně zanechalo trvalý dojem.

Nikdy se nedozvím, proč mě tyhle staré, velmi korektní edwardiánské babyčky s kloboučky a kabelkami braly na takové představení. Kromě nás tam chodilo jen pár pochybně vypadajících dědků v pláštěnkách. Josie pracovala ve Větrném mlýně většinu večerů, domů se vracela hodně pozdě a já jsem si vždycky přivstal a vplížil se k ní do pokoje. Pootevřela opuchlé oči a řekla: „Chceš se tulit?“ Přitulil jsem se k ní, ona usnula a já také, spal jsem v hřejivém teple její laskavosti. Bohužel nevím, co se s ní stalo; provdala se za někoho „nevhodného“ a rodina s ní ztratila spojení.

O mnoho let později jsem poznal Butche, který mi ve spoustě filmů dělal dubléra. Znal se s Josie z Větrného mlýna a měl ji velmi rád. Butch se v mládí živil jako profesionální tanečník. Jednou jsem ho viděl v němém představení *Popelky*, kde hrál její ošklivou sestru. Krásné mládí už bylo dávno pryč a roli odehrál tak drsně a zábavně, jak si to pantomima vyžaduje.

Butche jsem měl moc rád, a když jsem natáčel v Londýně, obvykle jsem ho vyžadoval. Pokaždé jsem ale udělal tu stejnou chybu a roztržitě se ho zeptal, jaký měl víkend. Rád si totiž dopřával anonymní noční setkání v Hampstead Heath, oblíbeném místě londýnských gayů. Vždycky mi to chtěl všechno vyprávět a já mu pokaždé musel říct: „Butchi, přestaň! Tolik toho opravdu nepotřebuju vědět. Ale děkuju.“ Bláznivé příběhy. Vždycky se jen uchechtl a zmizel.

Krátce po mém pobytu v Londýně jsme odplouvali na Nový Zéland. Stěhovali jsme se do Cashmere, pěkného předměstí v kopcích u Christchurch. S milovanou Gaggie jsem se musel rozloučit. Často si říkám, jak obtížné pro ni to loučení bylo. V roce 1947 zabil odstřelovač jejího jediného syna Johna. John sloužil v indické armádě a v době rozdělení země byl umístěn na severozápadní hranici. O manžela ji zase v roce 1917 připravil

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Už jsem vám to vyprávěl?.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.